

Bokcirkeln

Metodhandledning

**Studieförbundet
Vuxenskolan**

Sju tips till dig och din bokcirkel

Materialet vänder sig till dig som vill samtala om böcker, berättelser och litterära texter. Att läsa böcker är ett sätt att lära känna både sig själv och få förståelse för andra. Samtal om berättelser eller läsupplevelser innebär att det alltid finns något nytt som läggs till den egna upplevelsen. Tillägg som kan öka förståelse och insikt men också stimulera till ytterligare läsning.

Att föra goda samtal om böcker och berättelser är dessutom bra övning för att kunna föra givande samtal om annat. Samtalen utvecklar förmågan att skildra, sätta ord på saker, återberätta, sammanfatta, göra begripligt, uttrycka känslor och åsikter, lyssna på andra, omvärdera och reflektera.

Boksamtal sker idag i stor utsträckning i form av studiecirkel, s.k. litteratur-, läse- eller bokcirkel. Skälen till att delta i en bokcirkel kan vara många och varierande. Ofta finns det en längtan efter att dela sina läs- upplevelser med andra. Det kan också handla om att man vill söka sig vidare inom särskilda kunskapsområden. Men det kan lika väl vara så att någon är ny på en ort och vill träffa nya människor. Många upplever att bokcirkeln är ett roligt sätt att umgås på. Var och en har egna och privata skäl.

Samtal om litteratur har funnits i flera tusen år. Bland annat kan man i den medeltida boken *Spinnsländornas evangelium* från 1400-talet läsa om en grupp kvinnor som träffades för att spinna och samtala om böcker. Av berättelsen framgår att kvinnorna läste högt för varandra och kommenterade det lästa ur ett kvinnligt perspektiv.

Litterära salonger kan spåras ända tillbaka till antiken men salongernas storhetstid inträffade först under 1600- och 1700-talen samt i början av 1800-talet. I de litterära salongerna blev de litterära samtalen en viktig ingrediens för den sociala gemenskapen.

Redan i de första studiecirkelarna i början av 1900-talet diskuterade deltagarna litteratur. Just det fria samtalet och dialogen är studiecirkelns främsta verktyg.

Lycka till med era boksamtal!

1 Bokcirkelns utformning

För att starta en bokcirkel gäller bl.a. följande; att ni är 3-12 deltagare inklusive ledare, att ni träffas minst tre tillfällen, att det sammanlagda antalet cirkeltimmar är nio eller fler.

För att det ska bli en givande diskussion och att det ska finnas utrymme för alla att delta i samtalet så är 5-8 personer att föredra. Om det är färre än fyra deltagare tenderar samtalen att bli mindre dynamiska och är ni fler än åtta finns det risk för att samtalen blir mindre personliga och öppna.

För att de där riktigt bra samtalen ska komma till är det bra om varje träff får ta ett par timmar, förslagsvis 3 studietimmar (en studietimme är 45 min). För att ge alla en chans att skaffa och läsa den bok ni valt kan det vara rimligt att träffas var fjärde till sjätte vecka.

Kontakta ditt närmaste SV-kontor för att starta bokcirkel.

2 Det goda samtalet

Slutet på boken är bara början. Kanske finns det lika många tolkningar av en bok som det finns läsare. Det är läsaren som fyller i det som står mellan raderna. I den bemärkelsen finns det inte något rätt eller fel. Det är viktigt att skapa en accepterande och öppen atmosfär där alla får ta plats, göra sin röst hörd och vågar bidra, men där man även kan bli ifrågasatt på ett bra sätt.

Öppna frågor: En bra samtalsmetodik är att utgå från öppna frågor. Öppna frågor kan t.ex. börja med vad, var eller hur – dvs. frågor som uppmanar till utforskande och resonande svar och där personen inte enbart kortfattat kan svara ja eller nej.

Ett samtal om en bok eller berättelse kan ske genom olika sätt att uttrycka sig. Deltagarna kan antingen utveckla sina egna tankar genom att uttala dem högt. Ett annat sätt är att säga något till de andra i gruppen, dvs. rikta det till någon eller några. Ytterligare ett sätt är att gruppens deltagare uttrycker något tillsammans, dvs. gemensamt försöker reda ut något som de upplevt. Ett intressant och dynamiskt samtal utgörs av en mix av dessa uttrycksformer.

Lyssnande samtal: Att använda sig av ett "lyssnande samtal" kan vara en god metod för att uppnå insiktsfulla och djupa samtal. I ett sådant samtal uppmanas deltagarna att reflektera samt ta sig tid och få tid till att utveckla sina tankar och att formulera dem.

Att leda ett boksamtal innebär bl.a. att överblicka tid och utrymme, så att alla får möjlighet att dela med sig av sina kunskaper, upplevelser och tankar. En metod för att låta alla komma till tals är att låta deltagarna i tur och ordning berätta. Då har en deltagare ordet och de andra lyssnar. Det kan vara klokt att variera en sådan samtalsform med mer spontana samtal.

Många menar att det är viktigt att få in motsättningar i samtalen för att de ska bli dynamiska. Det innebär att låta åsikter gå isär. Argumentation bör dock undvikas eftersom det lätt kan leda till att personer hamnar i försvarsposition.

Frågeställningar som stöd: På samma sätt som inledningen i en bok sätter bokens stämning och skapar förväntningar hos läsaren har inledningen på samtalet också betydelse. Hur kan man då som samtalsledare skapa en samtalsgång, dvs. ganska omgående skapa intresse och nyfikenhet? Att inleda med ett mustigt citat från boken och därefter ställa en fråga till deltagarna kan vara en ingång.

Ni kan även utgå från tre nycklar i ert samtal om böcker och berättelser: 1) en känsla du fick, 2) en person som berörde och 3) en händelse som berörde. Denna metod kan med fördel inleda boksamtalen. Man kan givetvis välja att prata helt fritt om boken. Ni kan även ta hjälp av frågebatteriet i punkt 7.

3 Skapa stämning

Platsen ni träffas på och dess omgivning kan ha stor betydelse för totalupplevelsen. Samtidigt ska bokcirkeln inte vara betungande.

Vissa föredrar att ha bokcirkeln på ett bibliotek, omgiven av litteratur och bokkultur. Några tycker bättre om att träffas på ett café eller annan mysig plats där fikaten alltid är färdigt och utbudet stort. Det är dock bra att tänka på att det på caféer och andra offentliga utrymmen ofta kan vara hög ljudnivå vilket kan göra det svårt att samtala. Andra träffas hellre hemma hos varandra. Då fördelas värdskapet och ansvaret jämnt mellan gruppens deltagare.

Stämning kan naturligtvis skapas på olika sätt. Många bokcirklar ramar in träffen genom att äta någon maträtt eller bakverk inspirerad från boken de nyss läst. Om ätbart ska vara en del av bokcirkeln kan det vara bra att tillsammans hitta ett system för vem som ska stå för fika/mat de olika sammankomsterna. Ett förslag är att den som väljer bok också ser till att ordna fika.

4 Välja böcker

Oavsett vilken bok ni väljer att läsa så kommer den ge upphov till olika sorters diskussioner. Det kan vara bra att turas om att välja böcker. Det skapar större delaktighet hos deltagarna det ökar chansen att ni kommer att läsa böcker ni annars inte skulle läsa.

Böcker kan t.ex. väljas utifrån tema, genre, författare eller land. Det är dock klokt att hålla sig till en bok per tillfälle eftersom risken annars är att alla inte hunnit läsa båda, någon bara den ena och de övriga bara den andra – i värsta fall har ingen läst någon av böckerna. Hinner ni inte läsa en bok, kan boken delas upp på två tillfällen. Många väljer böcker som finns i pocketupplaga. Dels är pocketböcker billigare än inbundna böcker, dels är de lätta att bära med sig. Hur som helst är det inte roligt om deltagare hoppar av bokcirkeln pga. ekonomiska skäl.

5 Skriva loggbok

Det är lätt att glömma bort vad man läst. En loggbok kan bli lite av en dagbok, där du kan notera sådant som du tycker var intressant i de böcker du läst men också det som skedde när du läste boken, var ni träffades i cirkeln och vad ni talade om.

Ett sätt att skriva loggbok är att efter en period lista de 10 böcker som haft störst inverkan på dig. Hur påverkade de dig? Därefter kan listan jämföras med dina bokvänner och bli utgångspunkt för vidare samtal.

Ett annat sätt är att betygsätta de böcker du läst utifrån ett givet system. Deltagarna i TV-programmet ”Bokhyllarna” ger sina omdömen utifrån fyra kategorier: känslor, språk, aha-faktor och bladvändare. Med enkla staplar visar de hur mycket boken nådde upp i var och en av kategorierna. Kategorierna kan ni givetvis bytas ut mot de kategorier som passar er bokcirkel.

6 Forum för bokcirklar

Idag sker bokcirklar på fler ställen än hemma hos varandra, på bibliotek eller något café. Bokcirklar på nätet öppnar upp för nya möjligheter att samtala om böcker.

Om ni ska träffas fysiskt eller på distans är det bara ni själva som kan bestämma. Det finns flera forum som erbjuder möjlighet att ha bokcirklar på nätet. Två av dem finner du nedan.

Bokcirklar.se: www.bokcirklar.se

Facebook: <https://www.facebook.com/Hittaenbokcirkel>

7 Frågebatteri

Välj ut 5-6 frågeställningar per träff. Det kan vara bra att deltagarna vet vilka frågor som ska samtalas vid nästa tillfälle så att ni kan tänka på dem under läsningen och inför träffen.

Vad bär du med dig efter att du läst boken? Vilket intryck gjorde boken på dig och hur påverkade det dig?

Vad är det som får dig att stanna kvar i bokcirkeln? Vad ger det dig att samtala om böcker?

Det finns ord som förstärker, skapar stämning och fördjupar förståelsen och så finns det ord som används så slentrianmässigt att de till slut tappar sitt värde. Hur ser det ut i den bok ni läst?

I inledningen sätts ofta bokens stämning och förväntningar skapas hos läsaren. Vad säger bokens första kapitel?

Lär er boken något om er själva? Vad och på vilket sätt?

Vilken berättarteknik använder författaren? Vad gör författaren för att få berättelsen fängslande, intressant, skapa känslor och reaktioner hos läsaren?

Ur vems perspektiv berättas bokens historia? Ur vilket annat perspektiv skulle berättelsen kunna berättas? Vad skulle det innebära?

Hur används liknelser och metaforer? Vad har det för betydelse för berättelsen?

Varifrån tror ni att författaren hämtar inspiration och referenser?

Vilka associationer väcker boken hos dig?

Vilken eller vilka karaktärer i boken fascinerar dig? Vilka skulle du vilja bjuda på middag? Vad skulle ni prata om? Vad skulle du vilja fråga dem?

Vilken betydelse har geografiska platser, städer, länder, miljöer för berättelsen? Förekommer kanske fiktiva platser?

Om läsning. Varför läser du? När läser du och i vilken miljö stimuleras du till läsning?

Hur påverkar läsning dig?

Varför slutar boken som den gör? Hur skulle den kunna sluta på annat sätt? Vad skulle det innebära för berättelsen?

Hur är berättelsen uppbyggd i förhållande till tid? Vad kommer först, varför? Är berättelsen kronologiskt upplagd eller tillbakablickande, framåtblickande eller utelämnar kanske författaren vissa tidsperioder? Vad har tid för effekt på berättelsen?

Skulle boken ni läst kunna få litteraturpris? Varför, varför inte? Motivera.

Hur är språket i boken? Sakligt, poetiskt, lättläst, svårt och komplicerat, vardagligt, gammaldags, beskrivande, gestaltande osv? Vad har språket för betydelse för berättelsen?

Vilka moraliska dilemman finns i berättelsen? Hur förhåller ni er till dessa dilemman?

Detaljer hjälper ofta till att skapa en bild av en plats, tid, karaktär, personlighet mm. Vilka detaljer fastnade du för?

Vilka känslor väckte berättelsen hos dig? Glädje, ilska, vrede, rädsla, hoppfullhet osv. Vad var det som gjorde att du kände som du gjorde?

Bok blir film. Om ni läst en bok som också filmatiserats. Läs boken, se filmen. Jämför.

Välj en barnbok som du ville läsa när du var liten. Hur uppfattade du den då, hur uppfattar du den nu? Berätta för varandra.

**Studieförbundet
Vuxenskolan**

www.sv.se/stockholm